

[૨]

જેમણે પોતાના અનંતયતુષ્ઠય-ચક્રવડે રાગ-દ્વેષ-મોહરૂપ સમસ્ત શત્રુઓને જીતી લીધા છે, પણ પોતે ક્રોધાદિ કોઈ શત્રુવડે જીતાતા નથી એવા ભગવાન અજિતનાથ તીર્થકરને નમસ્કાર હો.

તીર્થકર ભગવંતોનું આત્મસાધનામય જીવનચરિત્ર સાંભળતાં મુમુક્ષુજીવને આત્મસાધનાનો ઉત્સાહ જાગે છે ને સંસાર-ભોગો પ્રત્યે વૈરાગ્ય થાય છે. એ રીતે પુરાણ પુરુષોની કથા મંગલરૂપ છે. આ બીજા તીર્થકર અજિતનાથનું જીવનચરિત્ર છે; તેમાં પ્રથમ તેમના પૂર્વભવની વાત સાંભળો :—

આ જંબુદ્વીપના પૂર્વ વિદેહક્ષેત્રમાં સીતાનદીના કિનારે પુંડરીકિણી નગરીમાં અત્યારે સીમંધર તીર્થકર બિરાજી રહ્યા છે. એ જ નદીના બીજા કિનારે સુસીમાનગરી નામની સુંદર નગરી છે. પૂર્વકાળમાં ત્યાં વિમલવાહનરાજા રાજ્ય કરતા હતા. તે રાજા મહાન પ્રભાવશાળી અને ગુણવાન ધર્માત્મા હતા. તેઓ જૈનધર્મના મહાન ઉપાસક હતા. આ વિમલવાહન તે જ આપણા અજિતનાથ તીર્થકરનો જીવ છે.

રાજા વિમલવાહન જાણતા હતા કે સંસારમાં જીવોને ધર્મની સાધનાપૂર્વક સત્ પુણ્ય બંધાય છે, પુણ્ય વડે અર્થપ્રાપ્તિ થાય છે ને અર્થવડે ભોગસામગ્રી મળે છે. આ રીતે અર્થ અને ભોગોનું મૂળકારણ પુણ્ય છે.—આમ સમજીને તેઓ ધર્મની સાધનાપૂર્વક શુભભાવમાં વર્તતા હતા, લક્ષ્મીમાં કે ભોગોમાં આસક્ત થતા ન હતા. તેઓ જાણતા હતા કે ભોગાસક્તિમાં સુખ નથી, સુખ તો વીતરાગ-ધર્મવડે જ થાય છે. તેઓ ન્યાયપૂર્વક પ્રજાનું પાલન કરતા હતા. તેમના રાજ્યમાં માંસ-મદિરાનું સેવન વગેરે પાપ પ્રવૃત્તિઓ ન હતી. 'યથા રાજા તથા પ્રજા' એ ન્યાયે પ્રજાજનો પણ સદાચારી હતા, જૈનધર્મનું પાલન કરતા હતા ને સર્વે વાતે સુખી હતા; એક ભાવિતીર્થકર તેમના રાજા હતા, પછી તેઓ સુખી કેમ ન હોય !

ભાવિતીર્થકર અને આત્મજ્ઞાની એવા તે મહારાજા વિમલવાહનને એકવાર શ્રુતકેવળી મુનિરાજનાં દર્શન થયા; તેમના ઉપદેશથી વૈરાગ્ય જાગતાં વિચાર આવ્યો : અરે, આ અસાર સંસારમાં હું ક્યાં સુધી રહીશ ! આ રાજભોગોમાં આત્માનું સુખ ક્યાં છે ? મારું ચૈતન્યસુખ જેનો અપૂર્વ સ્વાદ મેં ચાખ્યો છે—તેને હું પૂરેપૂરું ક્યારે પ્રાપ્ત કરીશ ! તેની પ્રાપ્તિ માટે મારે આ અવ્રતના કષાયો

છોડીને પૂર્ણ રત્નત્રય પ્રગટ કરવા યોગ્ય છે. આ શરીરમાં રહેવાનું તો આયુકર્મને આધીન છે. આયુ ક્ષણે ક્ષણે ઘટી જ રહ્યું છે : આયુની સમાપ્તિ પહેલાં આ રાજમોહ છોડીને મારે આત્મસાધના કરી લેવી યોગ્ય છે.—એમ વિચારી, વૈરાગ્ય ભાવનાપૂર્વક તે મહારાજા જિનદીક્ષા લઈને રત્નત્રયધારક મુનિ થયા, ચારમાંથી ત્રણ પ્રકારના કષાયોને દૂર કર્યા અને વારંવાર આત્મધ્યાનમાં ઉપયોગ જોડીને શુદ્ધોપયોગવડે ઉત્સાહપૂર્વક મોક્ષમાર્ગમાં પ્રવર્તવા લાગ્યા. જો કે તેઓ સ્વાધીન હતા, વિષયોથી વિરક્ત હતા, તોપણ મોક્ષલક્ષ્મીની શોભામાં આસક્ત થઈને તેને આધીન થઈ ગયા. મોક્ષલક્ષ્મીમાં ચિત્તને જોડીને તેઓ તીવ્ર તપસ્યા વડે વિશુદ્ધપરિણામી થતા ગયા ને કર્મબંધનને તોડવા લાગ્યા; તેમણે ચૈતન્યભાવના વડે ૧૨ અંગનું જ્ઞાન પ્રગટ કર્યું; અને ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ સહિત દર્શનવિશુદ્ધિ આદિ ૧૬ ઉત્તમ ભાવનાઓ વડે તીર્થંકર—નામકર્મ બાંધ્યું. તેમની આત્મસાધના એવી ઉગ્ર હતી કે હવે વચ્ચે માત્ર એક જ ભવ કરીને બીજા ભવે તો પરમાત્મા થવાનું નક્કી થઈ ગયું. તે ઈન્દ્રિયવિજયી વિમલવાહનમુનિરાજે ઉત્તમ આરાધના સહિત સમાધિમરણ કર્યું અને, દેવલોકમાં સૌથી ઉપરના પાંચઅનુત્તર વિમાનો—કે જે સિદ્ધપુરીની એકદમ નજીકમાં છે—તેમાં વિજય નામના વિમાનમાં ઉપજ્યા.

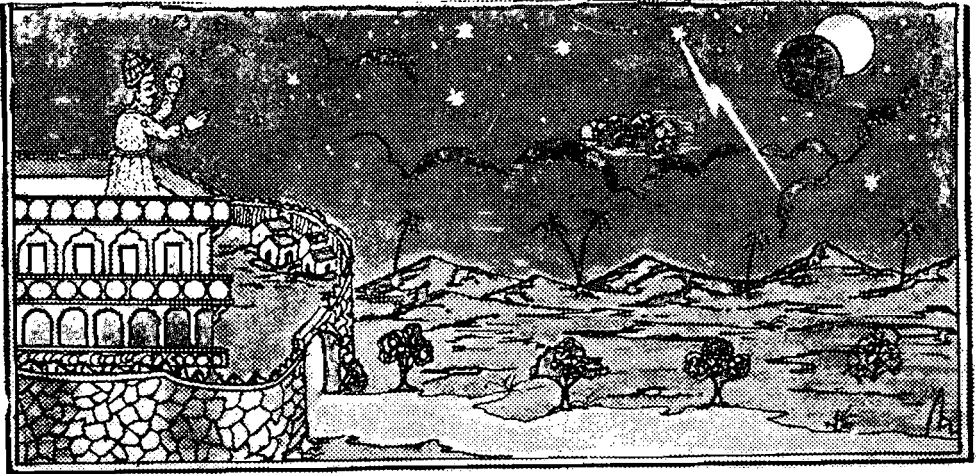
તે દેવલોકમાં ૩૩ સાગરનું તેમનું આયુ હતું, તેમનું શરીર પણ શુકલલેશ્યાવાળું હતું ને આત્મા પણ શુકલલેશ્યાવાળો હતો, એટલે દ્રવ્યથી ને ભાવથી બંને પ્રકારે તેઓ ઉજ્જવળ હતા. તેમનું શરીર અતિ સુંદર હતું, તેઓ ૧૬૧૧ મહિને એકવાર શ્વાસ લેતા હતા, અને ૩૩૦૦૦ વર્ષે એકવાર માત્ર માનસિક અમૃતનો આહાર લેતા હતા; દેવોને બહારના ભોજન પાણીરૂપ કોઈ ખોરાક લેવો પડતો નથી. લોકનાડી(અસંખ્યાત યોજનની ત્રસનાડી) તેમાં રહેલા સમસ્ત રૂપીપદાર્થોને અવધિજ્ઞાન વડે તેઓ જાણી શકતા હતા, પણ વારંવાર ઉપયોગને જ્યાં ત્યાં ભમાવતા ન હતા, એટલે વારંવાર અવધિજ્ઞાનનો પ્રયોગ કરતા ન હતા.... આત્મિક ભાવનામાં જ વિશેષપણે રહેતા હતા, ને પોતાના જેવા બીજા દેવો સાથે ધર્મચર્યા કરતા હતા. તે વિજયવિમાનમાં વસનારા બધાય દેવો આત્મજ્ઞાની અને સમ્યગ્દષ્ટિ હતા; તથા પૂર્વભવમાં મુનિ થઈ શુદ્ધચારિત્રનું પાલન કરીને આવ્યા હતા, તેથી તેમને ઘણી વીતરાગતા હતી. તે દેવવિમાનમાં કોઈ પણ દેવ અજ્ઞાની કે મિથ્યાદષ્ટિ ન હતા; બધાય મોક્ષગામી હતા. મોટામોટા મેરુપર્વતોને પણ રમતવાતમાં ઉખેડીને બીજે મૂકી દે એવી અદ્ભુત શક્તિ તેમનામાં હતી—જો કે તેઓ કદી એવું કરતા ન હતા. પાંચ ઈન્દ્રિય સંબંધી વિષયભોગોનું જે સુખ છે, તેના કરતાં અનંતગુણું સુખ પુણ્યપ્રભાવે તેઓ વિષયભોગો વગર જ ભોગવતા હતા; અને તેમને ચૈતન્યના અનુભવનું જે અતીન્દ્રિયસુખ હતું—તેની તો વાત જ શી! એ તો સિદ્ધની જાતનું હતું.

અજિતનાથ તીર્થંકરનો જીવ આવા સુખપૂર્વક અસંખ્ય વર્ષો સુધી તે વિજયવિમાનમાં રહ્યો....ત્યાં પણ તે જીવ આરાધના સહિત હતો ને નિરંતર તેને તીર્થંકરપ્રકૃતિ બંધાતી હતી. તે મહાભાગ્યવાન જીવને દેવલોકમાં જ્યારે છ માસ આયુ બાકી રહ્યું ને મનુષ્યલોકમાં અવતરવાની તૈયારી થઈ....ત્યારે શું બન્યું! તે હવે વાંચશો.

[ઈતિ અજિતનાથ તીર્થંકર—પૂર્વભવ વર્ણન]

અયોધ્યા નગરી : જેનું બીજું નામ વિનિતાનગરી અને ત્રીજું નામ સાકેતપુરી: આ તે જ પવિત્ર નગરી છે કે જ્યાં ૫૦ લાખ-કરોડ સાગરોપમ પૂર્વે ભગવાન ઋષભદેવ-પ્રથમ તીર્થંકરરૂપે અવતર્યા હતા; પછી તે પ્રભુના ઈક્ષ્વાકુવંશમાં જ મહારાજા જિતશત્રુ થયા; તેમની મહારાણી-વિજયસેના-તેમની કૂંખમાં (વેશાખ વદ અમાસે) બીજા તીર્થંકર-અજિતનાથનું આગમન થયું. તે પ્રસંગે રાજમહેલના આંગણમાં પંદર માસ સુધી કરોડો રત્નોની વર્ષા થઈ. વિજયારાણીએ હાથી વગેરે મંગલ સ્વપ્નો દેખ્યા. અને મહારાજાને તેની વાત કરી. આત્મજ્ઞાની મહારાજા જિતશત્રુને અવધિજ્ઞાન હતું. તે અવધિજ્ઞાન વડે જાણીને તેમણે કહ્યું કે હે દેવી ! આ સર્વોત્તમ સ્વપ્નોનું મંગળ ફળ એ છે કે સર્વોત્તમ એવા તીર્થંકરનો આત્મા તારા ઉદરમાં આવ્યો છે. તે પુત્ર મતિ-શ્રુત-અવધિ ત્રણ જ્ઞાન સાથે લાવ્યો છે. આ વાત જાણતાં જ મહારાણીને તેમ જ સમસ્ત નગરજનોને અપાર હર્ષ થયો. દેવલોકના દેવ-દેવેન્દ્રે પણ હર્ષિત થઈને અયોધ્યા આવ્યા ને પ્રભુના માતા-પિતાને દૈવી વસ્ત્ર-આભૂષણોની ભેટ આપીને સન્માન કર્યું.

માહ સુદ દશમના શુભ દિને મહારાણી વિજયામાતાની કૂંખે ભરતક્ષેત્રના બીજા તીર્થંકરનો અવતાર થયો. ઈન્દ્રે તેમનો જન્માભિષેક કરીને, 'અજિતનાથ' એવા નામ વડે તેમની સ્તુતિ કરી. તેમનું આયુષ્ય ૭૨ લાખપૂર્વ હતું ને ૪૦૦ ધનુષ ઊંચું શરીર હતું (૧ ધનુષ એટલે ૩ મીટર); લગભગ ૭૧ લાખપૂર્વ સુધી તેમણે રાજભોગ કર્યો....પરંતુ એ રાજ-ભોગોમાં સુખ ક્યાં હતું ! તેઓ જાણતા જ હતા કે આ ઈન્દ્રિયવિષયો મને કદી સુખી કરવાના નથી....અંતે તો એને છોડીને મોક્ષપદને સાધીશ ત્યારે જ મને પૂર્ણ સુખ થશે.

વૈરાગ્યવંત મહારાજા અજિતનાથ, એકવાર રાજમહેલની અગાશીમાં બેઠા હતા ને ખીલેલી ચાંદનીમાં કુદરતની શોભા નિહાળતા હતા. એવામાં આકાશમાં ખરરર....કરતો એક તેજસ્વી તારો ખર્યો....તે દેખીને તેઓ સંસારની ક્ષણભંગુરતા વિચારવા લાગ્યા : અરે, આ સંસારના ભોગ-સંયોગો ને પુણ્ય એ બધા અસ્થિર છે ! એમ ચિંતવતાં તેમનું ચિત્ત સંસાર-ભોગોથી વિરક્ત થયું. અહા, જેને નીકટમાં જ-જલ્દી મોક્ષ થવાનો છે તે ભવ્યાત્માને, સંસાર છોડવાનું કોઈ ને કોઈ નિમિત્ત બની જ જાય છે. ભગવાન અજિતનાથ-મહારાજાનું ચિત્ત સંસારથી વિરક્ત થતાં જ સારસ્વત વગેરે આઠ જાતિના દેવઋષિઓ (બ્રહ્મર્ષિ દેવો અર્થાત્ બ્રહ્મલોકવાસી લૌકાંતિક દેવો) પ્રભુ પાસે અયોધ્યાપુરીમાં

આવ્યા ને વંદન કરી કહેવા લાગ્યા—હે દેવ ! સંસાર છોડીને ચારિત્રદશા અંગીકાર કરવાના આપના વિચારો ઘણા ઉત્તમ છે. આપના વૈરાગ્યની અમે અનુમોદના કરીએ છીએ.—આ પ્રમાણે તે દેવોએ સ્વયંબુદ્ધ ભગવાન અજિતનાથના વૈરાગ્યની મહાન પ્રશંસા કરી.

વૈરાગી પ્રભુએ, પૂર્વ ભોગવેલા રાજ્યભોગોને એઠની જેમ છોડી દીધા, રાગને આગ જેવો સમજીને તેને પણ દૂર કર્યો ને પોતાની મેળે દીક્ષા ધારણ કરીને રત્નત્રયરૂપ મોક્ષરથમાં આરૂઢ થયા. માહ સુદ દશમના દિવસે દેવોએ પ્રભુના દીક્ષાકલ્યાણકનો મહોત્સવ કર્યો. દીક્ષાવનમાં ગમન માટે દેવો સુપ્રભા નામની પાલખી લઈને આવ્યા; જો કે તે 'સુપ્રભા'ની પ્રભા દિવ્ય હતી પરંતુ પ્રભુ અજિતનાથ તેમાં આરૂઢ થતાં જ, તેમની અચિંત્ય જ્ઞાનપ્રભા પાસે તે દિવ્ય પ્રભાવાળી સુપ્રભા પણ અપ્રભા બની ગઈ.... ચૈતન્યપ્રભા પાસે તે જડની પ્રભા ઝાંખી પડી ગઈ; ત્યારે પાલખી લાવનારા દેવો પણ શરમથી ઝંખવાઈ ગયા કે અરે ! પ્રભુની વીતરાગી શોભા પાસે અમારા દેવલોકના દિવ્યવૈભવો પણ નિષ્પ્રભ થઈ જાય છે. પ્રભુની સાથે એક હજાર રાજાઓએ દીક્ષા લીધી. સ્વયં પરમગુરુ—પરમાત્મા થવા અવતરેલા એ મહાત્માને બીજા કોઈ ગુરુની જરૂર ન હતી. સિદ્ધોને વંદન કરીને પ્રભુ સ્વયં દીક્ષિત થયા ને દિગંબર સાધુ થઈને શુદ્ધોપયોગમાં એકાગ્ર થયા. તે જ વખતે તેમને સાતમું ગુણસ્થાન તેમજ મન:પર્યયજ્ઞાન પ્રગટ્યું. ત્રણજ્ઞાન તો પૂર્વભવમાંથી જ સાથે લાવ્યા હતા, ને ચારિત્રદશામાં ચોથું જ્ઞાન પ્રગટ થયું. સાથે અનેક મહાન લબ્ધિઓ પણ પ્રગટી; પણ ચૈતન્યની ઋદ્ધિમાં મગ્ન પ્રભુને બહારની ઋદ્ધિનું કોઈ લક્ષ ન હતું. બીજા દિવસે અજિત—મુનિરાજે વનમાંથી વિહાર કરીને સાકેતપુરી—અયોધ્યામાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રભુના પ્રવેશથી નગરજનોમાં આનંદ છવાઈ ગયો, ને ધર્માત્મા-દાની પુરુષોને તો આવા સુપાત્રના યોગથી મહા ભાગ્ય ખીલ્યા. તીર્થંકર—મુનિરાજને પહેલવહેલું આહારદાન બ્રહ્મા નામના ધર્માત્મા મહિપાલે આપ્યું.... તેના સાત્તિશય પુણ્યયોગે તત્ક્ષણ દેવોએ રત્નવૃષ્ટિ વગેરે પાંચ આશ્ચર્ય પ્રગટ કર્યા.

મુનિદશામાં રહીને પ્રભુએ બારવર્ષ સુધી આત્મસાધના કરી, શુદ્ધોપયોગ વડે વારંવાર આત્મધ્યાન કર્યું; અને પોષ સુદ ૧૧ની સાંજે તેઓ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરીને સર્વજ્ઞ—અરિહંત—પરમાત્મા બન્યા. તે જ વખતે તીર્થંકર પ્રકૃતિના ઉદયનો પ્રારંભ થયો. ઈન્દ્રોએ સમવસરણની રચના કરી અને દિવ્યધ્વનિ વડે બીજા તીર્થંકરનું ધર્મશાસન સ્થપાયું.... ધર્મચક્રનું પ્રવર્તન થયું. ભગવાન અજિતનાથ તીર્થંકરના ધર્મ દરબારમાં સિંહસેનાદિ ૮૦, ગણધરો હતા. જેઓ ચાર જ્ઞાનધારક અને શ્રુતકેવળી હતા. તે, ઉપરાંત વીસહજાર તો કેવળજ્ઞાની—અરિહંત ભગવંતો સમવસરણમાં પ્રભુની સાથે આકાશમાં બિરાજતા હતા; ૧ લાખ મુનિ ને ૩ લાખ વીસહજાર આર્યિકાઓ હતા. ૩ લાખ ધર્માત્મા શ્રાવકો ને પાંચ લાખ શ્રાવિકાઓ હતા. સિંહ-હાથી વગેરે લાખો તિર્યચો પણ પ્રભુની વાણી સાંભળીને આત્મજ્ઞાન પામ્યા હતા. ને અસંખ્ય દેવો પ્રભુની સેવા કરતા હતા. ધર્મસભામાં ભગવાન બંધ—મોક્ષનું સ્વરૂપ સમજાવતા હતા. મિથ્યાત્વાદિ મોહભાવો જીવને બંધનાં કારણ છે એટલે દુઃખરૂપ છે, ને સમ્યક્ત્વાદિ શુદ્ધ—વીતરાગભાવો જીવને સુખરૂપ ને મોક્ષનાં કારણ છે. એ પ્રમાણે ભગવાનના ઉપદેશથી બંધ—મોક્ષ સંબંધી બધા ભાવોનું સ્પષ્ટ સ્વરૂપ સમજીને ઘણા ભવ્ય જીવોએ ભેદજ્ઞાન કર્યું ને બંધરૂપ ભાવોને છોડીને, મોક્ષના કારણરૂપ ભાવો પ્રગટ કર્યા. ચારેકોર વીતરાગધર્મની જાહોજહાલી પ્રસરી ગઈ. જો કે તીર્થંકરપ્રકૃતિના મહત્ત્વ પુણ્યયોગે સમવસરણ—લક્ષ્મીની શોભા અદ્ભુત—આશ્ચર્યકારી હતી, પરંતુ મોક્ષલક્ષ્મીની પાસે તે પણ શરમાઈને ઝાંખી પડી જતી હતી. ખરું જ છે—ચૈતન્યલક્ષ્મી પાસે જડલક્ષ્મીની શોભા તે કેટલીક ટકે ?

અનાદિકાળથી કેવળજ્ઞાનાદિ નિજગુણોનો ઘાત કરનારા મોહાદિ શત્રુઓનો પ્રભુ અજિતનાથે નાશ કર્યો હતો ને નિજગુણનો વૈભવ પ્રાપ્ત કરી લીધો હતો. જો કે તીર્થંકરપ્રકૃતિ વગેરે અઘાતીકર્મો હજી વિદ્યમાન હતા, પરંતુ તેઓ અજિતપ્રભુને જીતી શકતા ન હતા અપિતુ પ્રભુને આધીન વર્તતા હતા....વીતરાગી પ્રભુ અજિતનાથ ખરેખર અજોડ વિજેતા હતા, તેઓ કોઈ પાપો વડે ન જીતાયા, કે કોઈ મિથ્યાવાદી વડે ન જીતાયા; અરે! પ્રભુની તો શી વાત!—ભક્તજનો પણ તે અજિત પ્રભુના અવલંબન માત્રથી પાપોને અને મિથ્યાત્વને જીતી લેવા માંડ્યા. પ્રભુએ લાખો કરોડો વર્ષો સુધી ભરતભૂમિમાં વિહાર કરીને દિવ્યધ્વનિનું અમૃત વરસાવ્યું ને સર્વત્ર ધર્મનો સુકાળ વર્તાવ્યો. એક માસ આયુ બાકી રહ્યું ત્યારે પ્રભુ સમ્મેદાયલ પર પધાર્યા....દિવ્યધ્વનિરૂપ વચનયોગ બંધ થયો ને પ્રભુએ અઘાતીકર્મોની પણ વિશેષ નિર્જરા કરવા માંડી.

હવે પ્રભુને આયુકર્મ તો માત્ર અંતર્મુહૂર્ત જ બાકી રહ્યું, પણ બીજા ત્રણ કર્મોની સ્થિતિ વધારે હતી; એટલે તે કર્મોની સ્થિતિને તોડીને આયુ જેટલી જ કરી નાંખવા માટે, ઈચ્છા વગર પણ પ્રભુના આત્મપ્રદેશો વિસ્તાર પામીને સર્વ લોકમાં ફેલાયા; અને આંખના પલકારાથીયે ઘણા ઓછા સમયમાં, વધારાના કર્મોને આત્મામાંથી ખેરવી નાંખ્યા. પછી જરાક જ વારમાં સિદ્ધવર ટૂંક ઉપર ત્રીજા અને ચોથા શુક્લધ્યાન દ્વારા ચૈત્ર સુદ પાંચમે સર્વે કર્મોના ક્ષયપૂર્વક સંપૂર્ણ આત્મશુદ્ધિ પ્રગટ કરીને પ્રભુ સિદ્ધાલયમાં સીધાવ્યા. તેમને નમસ્કાર હો.

અજિતનાથ જિનરાજકી સિદ્ધવરકૂટ હૈ જેહ;

મન-વચ-તન કર પૂજહું શિખરસમ્મેદ યજેહ.

પહેલાં પૂર્વભવે જેઓ વિદેહક્ષેત્રમાં વિમલવાહન રાજા હતા. પછી મુનિ થઈને વિજયવિમાનમાં અહમિન્દ્ર થયા અને પછી ભરતક્ષેત્રમાં બીજા તીર્થંકર તરીકે અવતરીને મોક્ષ પામ્યા, તે ભગવાન અજિતનાથનું જીવનચરિત્ર અહીં પૂર્ણ થયું.

બીજા ચક્રવર્તી : સગર મહારાજ

આ ભરતક્ષેત્રમાં પહેલા તીર્થંકર ભગવાન ઋષભદેવ થયા; તેમના પુત્ર ભરત પહેલા ચક્રવર્તી થયા. ત્યાર બાદ બીજા તીર્થંકર અજિતનાથ થયા ને તેમના તીર્થમાં 'સગર' નામના બીજા ચક્રવર્તી થયા. તેમની કથા "જૈનધર્મની વાર્તાઓ"ના ત્રીજા ભાગમાં છાપેલ છે; સંક્ષેપમાં તે આ પ્રમાણે છે—

તે સગર ચક્રવર્તી પૂર્વભવે વિદેહક્ષેત્રમાં જયસેન રાજા હતા. તેણે અને તેના મિત્રે દીક્ષા લીધી ને સ્વર્ગમાં ગયા. ત્યાં પણ બંને દેવો મિત્ર હતા ને તેમણે એવી પ્રતિજ્ઞા કરેલી કે જે પહેલાં મનુષ્ય થાય તેને બીજો દેવ પ્રતિબોધ પમાડે.

હવે, પહેલાં તે જયસેનનો જીવ સ્વર્ગમાંથી અવતરીને અયોધ્યામાં સગરચક્રવર્તી થયો. તેને ૬૦૦૦૦ (સાઠહજાર) સુંદર પુત્રો હતા ને તેમના ઉપર ઘણો સ્નેહ હતો.

એકવાર તેના પુત્રો કૈલાસગિરિ ગયેલા; ત્યારે તેને પ્રતિબોધ પમાડવા તેના મિત્ર-દેવે એક યુક્તિ કરી. કૈલાસ ગયેલા બધા પુત્રો સર્પ કરડવાથી મૃત્યુ પામ્યા છે—એવો દેખાવ તેણે કર્યો. પછી રાજા સગર પાસે બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યો ને પોતાના મરેલા પુત્રને સજીવન કરવાની માગણી કરી.

ત્યારે ચક્રવર્તીએ કહ્યું : હે ભાઈ ! જેનું આયુ પૂરું થયું તેને કોઈ રીતે જીવાડી શકાતા નથી; માટે તમે વૈરાગ્ય લાવી આત્મહિત કરો.

બ્રાહ્મણે કહ્યું—ભલે મહારાજ ! આપની વાત સાચી છે. હવે હું આપને એક ગંભીર સમાચાર કહું છું તે સાંભળીને તમે પણ વૈરાગ્ય લાવી આત્મહિત સાધવા તત્પર થજો.—એમ કહીને ૬૦ હજાર પુત્રોના મરણના સમાચાર કહ્યા.

એ સાંભળતાં જ પ્રથમ તો સગરચક્રવર્તી મૂર્છિત થઈ ગયા. સચેત થતાં જ એકદમ તેનો આત્મા જાગી ઊઠ્યો ને વૈરાગ્યભાવનાથી તેણે દીક્ષા લીધી.

મિત્રને પ્રતિબોધવાનું કામ પૂરું થતાં તે દેવ અસલી સ્વરૂપે પ્રગટ થયો ને નમસ્કાર કરીને કહ્યું : હે મહારાજ ! આપના પુત્રો ખરેખર મર્યા નથી. માત્ર આપને વૈરાગ્ય પમાડવા મેં આવી યુક્તિ કરી હતી. એમ કહીને તે પુત્રોને સચેત કર્યા.

આ વાત જાણીને તે બધાય રાજપુત્રો પણ વૈરાગ્ય પામ્યા ને જિનદીક્ષા લીધી.

અંતે, સગર ચક્રવર્તી અને તેમના ૬૦ હજાર પુત્રો કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કરીને મોક્ષ પામ્યા..તેમને નમસ્કાર હો.

‘મિત્ર હો તો આવા હો....કે....જે ધર્મની પ્રેરણા આપે.’

(સંસ્કૃત મહાપુરાણ સર્ગ ૪૮ ઉપરથી)

પોતામાં સુંદરતા દેખાય છે

આત્મામાંથી રાગ-ક્રોધાદિને બાદ કરતાં બાકી કાંઈ ‘શૂન્ય’ નથી રહેતું, પરંતુ જ્ઞાન-સુખ-વીતરાગતા-પ્રભુતા સ્વયંકર્તા વગેરે અનંત ચૈતન્યભાવોથી ભરેલો આત્મા વિદ્યમાન રહે છે—જેને દેખીને મહાન શાંતિ—આનંદનું વેદન થાય છે.

જ્ઞાન અને શાંતિ તે મહાન ચીજ છે—કેમકે અનંત ગુણપરિવાર તેની સાથે છે.

રાગ-ક્રોધાદિ અત્યંત તૂચ્છ છે—કેમકે કોઈપણ ગુણ પરિવાર તેની સાથે નથી.

✱